

Struktura světa a nepředmětná skutečnost

Ladislav Hejdánek

This is a transcript of the following document:

[Struktura světa a nepředmětná skutečnost](#)

jedná se o přepis tohoto dokumentu:

[Struktura světa a nepředmětná skutečnost](#)

◆ bytový seminář | přepis, česky, vznik: 24. 5. 1982

◆ private seminar | transcript, Czech, origin: 24. 5. 1982

Struktura světa a nepředmětná skutečnost [1982]

Seminář filosofický

24. 5. 82

Doufám, že jsem si pamatoval dobře téma: šlo o strukturu světa? a ryzí nepředmětnost, ano? Řekl jsem si, že by nemělo smysl, kdybych jen opakoval to, co jsem říkal předtím, i když cílem jakési zopakování látky přece jen jest. Spíš budu tentokrát dávat důraz na otevřené problémy, které s tématem souvisí. Použiji tedy toho, co jsme dosud říkali, k tomu, abych ukázal, jak to je nedořešeno, jak je zapotřebí jít dál.

Tak především jsme si říkali – i když jsem to nikdy takhle neformuloval, myslím, ale je to prostě evidentní, v té tradiční klasifikaci filosofii na monismus a pluralismus, přičemž zvláštní odrůdou pluralismu je dualismus, je evidentní, že moje nebo naše koncepce stojí na stanovisku pluralismu. Je to odmítnutí monismu, ovšem dost speciálního druhu. Takže my počítáme s pluralitní povahou světa. Základním stavebním kamenem všech jsoucna jsou primordiální události, což jsou také jsoucna, pokud jsoucnost ovšem vymezíme tak, aby se do nich vešla. To jsme si tu ukázali, že na tom hodně záleží a že to vůbec není samozřejmé. Teprve tam, kde základní vzájemné reakce těch primordiálních událostí jsou díky své četnosti, díky své hustotě schopny vytvořit jakési přetrvávající pletivo vztahů, můžeme mluvit o vyšších, komplikovanějších jsoucnech, než jsou primordiální události, a to ať u jsoucnech pravých nebo nepravých. Přičemž v řadě případů ten přechod mezi pravými a nepravými jsoucnými je velmi relativní, není abruptní, není to tvrdý přeskok, protože i hromada cihel se tak trochu chová – třeba po stránce gravitační – jako integrované jsoucno, i když to není integrované jsoucno toho druhu, jako je třeba organismus, tak přece jenom – konec konců jaký je rozdíl mezi hromadou cihel a hvězdou, třeba? nebo hvězdokupou? nebo galaxií? A galaxie se vůči ostatním galaxiím gravitačně chová vlastně, jako by to byl celek. Čili ten přechod mezi integritou pravého jsoucna a agregativním charakterem jsoucna nepravého je takový relativní, relativizovaný, není to tak ostře od sebe odděleno, abychom mohli říci buď-anebo. Ale tak v zásadě to můžeme dobře rozlišovat. O těch vyšších jsoucnech, ať už pravých nebo nepravých, můžeme mluvit jenom tam, kde dochází k vytvoření jakési struktury vztahů mezi primordiálními událostmi – a později i mezi vyššími jsoucnými -, které nemůžeme samotné chápat jako události nebo jako subjekty, protože jsou vždycky ještě k něčemu vztaženy, subordinovány jakými událostmi či subjekty jiným. Tak to je první věc: pluralitní povaha světa a funkce reaktibility.

A teď dál: svět proto není úhrnem jsoucna, jak bývá zvykem svět chápat, totiž jako souhrn všeho, co jest. To nemůžeme takto chápat, to je neudržitelná myšlenka, protože tu vždycky zůstává nezodpovězena otázka, kdo či co je subjektem toho úhrnu, kdo ten úhrn provádí. Nižší subjekty nejsou vůbec schopny se vztáhnout leč k velmi omezené části toho, co jest, totiž jen ke svému nejbližšímu okolí, a svými vztahy k okolí si to okolí

osvojují, činí je svým osvětím, jak jsme říkali. Čili subjekty jsou schopny – až po úroveň člověka – se vztáhnout jenom k věcem, které si osvojili a zařadili do svého osvětí. Zase tedy subjekty – až po člověka – nejsou schopny garantovat svět jako něco jsoucího, jakýsi celkový úhrn jsoucna. Protože ten úhrn tu prostě není, ta jsoucna jsou, ale úhrn není. Když tedy definujeme svět jako úhrn jsoucna, tak ten úhrn je na úvěr, a to nesplatitelný úvěr.

Čím vyšší subjekt, tím komplikovanější je jeho osvětí, a tím je také širší, rozlehlejší, a to prostorově i časově. Osvětí různých subjektů se překrývají, prostupují, vytvářejí intersubjektvní pletivo, které je nejenom jejich výtvozem, ale stále více i podmínkou toho, že vůbec jsou. Mohli bychom říci s jistou licencí, jsou podmínkou jejich „života“ (pokud život chápeme šíře než jen biologicky). Poněvadž...

TV: Jak zní tahleta třetí teze?

Čím je subjekt vyšší, komplikovanější, tím je komplikovanější i jeho osvětí. Navzájem se osvětí různých subjektů překlenují, překrývají, prolínají, prostupují a vytvářejí jakousi sféru, jakési prostředí, nové prostředí, které není redukovatelné na úhrn subjektů nebo jsoucna, která tam jsou, vzniká tu něco navíc, a tomuhle, velmi komplikovanému pletivu, téhle kontextuře těch vzájemných reakcí, ovšem reakcí, které reagují na osvojená jsoucna, tj. zatažená do jednotlivých osvětí, tak teď ta osvětí překračuje cosi, co vzniká v tom pletivu samotném a na čem ty subjekty jsou tím závislejší, čím jsou samy komplikovanější. Konkrétně v případě živých bytostí mluvíme o biosféře. Naprostá většina živých bytostí, které tady na Zemi existují, neobstojí bez určitého prostředí, které jim je poskytnuto; na toto prostředí jsou adaptovány a bez něho nemohou existovat, nemohou žít. V takovém nejhrubším měřítku jsou strašně závislé na tom, zda jde o planetu, která je přesně v tom pásmu, kde život vůbec může existovat. Když tam je – blízko hvězdy – moc horka, tak tam život není možný, a když je zase moc daleko, je tam přílišná zima a také to není možné. Někde to musí být mezi. A pak přicházejí další podmínky, řekněme nejdříve fyzikální: že tam musí být dostatečné množství kyslíku, vodíku, aby mohla vzniknout voda; a tak dále. Ale ještě kromě toho všeho naprostá většina těch organismů není schopná žít v čistě fyzikálním, anorganickém prostředí, ale jen v prostředí již nějak poznamenaném životem. Dokonce ani bakterie, ani půdní bakterie toho nejsou schopny. Byla nalezena bakterie nebo nějaký mikroorganismus, který je schopen žít v naftě, bez přítomnosti čehokoliv dalšího. Ale nafta je organický produkt. Naprostá většina rostlin není schopna žít v ryze anorganickém prostředí, fyzikálním prostředí. Naprostá většina rostlin potřebuje, aby v půdě byly zbytky jiných rostlin, prostě proto, že humus si udržuje déle vlhkost než úlomky minerálů. Výjimkou jsou řasy, lišejníky, některé kaktusy. (Mluví o přírodních podmínkách.) Čili biosféra jako určitým způsobem vyprodukované prostředí je pro většinu živých bytostí předpokladem, aby vůbec mohly existovat. Takže to, co je původně výtvozem, produktem života, se zpětně stává podmínkou, aby existoval život

na vyšší úrovni. Protože tím, že život ovlivnil prostředí, v němž žije, si umožnil svou vlastní větší komplikovanost, za cenu větších nároků na prostředí. Je vidět, jak ten postup výš má „historické“ pozadí, bez něhož nemůže dál existovat.

Dále. Neexistuje subjekt, jehož osvětím by bylo veškerenstvo. Každý subjekt je omezený, konečný subjekt, a každé osvětí je proto také omezené a konečné.

TV: Co je supersubjekt, o tom zatím neuvažujeme?

To je jiná otázka, supersubjekt má přijít na řadu na třetím místě, podle dohody.

Tedy neexistuje případ subjektu, jehož osvětím by byl celý svět. My se k člověku ještě vrátíme, ale člověk se nevztahuje ke světu jako ke svému osvětí, které by – na rozdíl od ostatních zvířat – bylo rozšířeno na celý svět. Ten důvod je evidentní. Kdyby tomu tak totiž bylo, že člověk se vztahuje k celému vesmíru jako ke svému osvětí, tak by člověk byl garantem světa, garantem jeho úhrnu jakožto veškerenstva. Stejně jako každý subjekt je garantem integrity svého osvětí. Z tohoto důvodu nemůže být svět postaven na člověku. Z toho pak vyplývá, není- i žádný takový subjekt – a tedy není-li jím ani člověk – jehož osvětím by byl celek světa, že svět není ani sjednocenou kontexturou všech osvětí. Řekněme, že by ta osvětí se překrývala tak, že by dohromady vytvářela ten svět. To není také možné, protože neexistuje subjekt takové integrace; aby všechny osvětí mohla být sjednocena v celek světa, je zapotřebí nějakého subjektu této integrace. K integraci bez jakéhokoliv subjektu nemůže dojít.

A tak jiná možnost: je snad svět superagregací agregátů jsoucen? To jest: když to není sjednocená struktura, tak je to snad nějaká superagregace, nahodilá tak, jako písek na mořském břehu je pouhou agregací?

TV: Tenhle vokabulář musíme zachytit, tak jek to je s tou agregací a superagregací...?

Superagregací agregátů jsoucen. Proč to tak je? Protože nemůže být jenom superagregací jsoucen, protože víme, že jsou jsoucná pravá a nepravá a že ta nepravá jsou agregáty jsoucen pravých. Čili celý svět musí být leda superagregací jednak jsoucen, jednak agregátů jsoucen, čili v zásadě superagregací agregátů jsoucen. Ale v takovém případě, kdyby tomu tak bylo, by svět byl neskutečný, neboť když vezmeme přesně význam slova „skutečný“, jak jsem si o tom říkali, tj. že skutečnost je buď to, co vede ke skutku anebo co je výsledkem skutku, tak v takovém případě by svět byl neskutečný, protože by nebyl ani výsledkem žádného skutku (neboť čího skutku? takový subjekt neexistuje, který by byl s to garantovat jednotu, celostnost světa), ale ani by k žádnému skutku, k žádnému činu nevedl, čili sám by nemohl být subjektem, protože by nebyl sjednocen vnitřně (když by to byla superagregace, tak to není subjekt). Navíc, když takto uvažujeme, jsme nakloněni chápat takovou superagregaci jen prostorově, avšak my přece nesmíme opomíjet dimenzi časovou. Co by mohla znamenat taková superagregace, roztažená na miliardy nebo desítky miliard let? Víme že staří našeho vesmíru od „velkého třesku“ se odhaduje na nějakých 17 až 18 miliard

let. To znamená, že do té doby, kdy buď znovu dojde k nějakému zhroucení či pod., může uplynout ještě dalších 20, 30 nebo kolik miliard let, čili můžeme zhruba počítat s několika desítkami miliard let. A tenhle svět by měl být tedy i časově nějakou superagregací? Co by znamenala taková časová superagregace? Co by bylo garantem toho, že se (časově) nerozpadne? Jak by souvisel začátek a konec toho vesmíru, když by tu nebyl žádný subjekt, který by na vesmír jako na celek reagoval a skrze ty reakce by tu kontinuitu zajistil? Takže ani to nám nevychází.

Ještě se vraťme k jedné věci, kterou jsme zatím odbyli tím, že jsme mluvili o osvětí, jak se vzájemně překrývají a že ta kontextura všech těch osvětí že by mohla vytvářet svět, ještě další argument, proč ne, proč to není možné. Svět totiž nemůže být jako celek založen na reaktibilitě událostí resp. subjektů, které jsou jeho složkou nebo součástí, které zkrátka v něm mají své místo. A to proto, že reaktivita všech subjektů má jednak „hrubý rastr“, jak říkal Kozák, v tom Kozáka obvykle cituji, protože se mi ten jeho výrok velice líbí, že „reaktivita má hrubý rastr“, ale má to ještě druhou stránku: v reakci není jenom méně než bylo v tom, nač se reaguje, ale vždycky tam je také více. Tj. reakce je nejenom prostředek oslabování podnětů, ale také prostředek jejich zesilování. Některé podněty jsou eliminovány, tj. na ně se prostě nereaguje, a na jiné se reaguje způsobem, který se na první pohled zdá nepřiměřený. Když my dnes kosmologické a kosmogenetické koncepce zakládáme na interpretaci několika set či tisíc energetických kvant, která zachytíme v nějakých obřích dalekohledech, a tak zachytíme nějaký kvazar či něco jiného nepředstavitelně vzdáleného, a na tom zakládáme změnu celého vidění vesmíru, tak to musí vypadat jako zcela nepřiměřená reakce. My zachytíme něco strašně mrňavého, obrovsky to zesílíme a uděláme z toho kosmologické, všesvětové závěry. To je podstata vědy. Čili v každé reakci je zároveň víc a zejména u člověka mnohem víc, než bylo v podnětu.

Takže svět, který by byl založen na reaktibilitě, by byl čímisi strašně labilním, nevyváženým, neměl by vůbec žádnou jaksi trvalejší konsistenci. A kromě toho: běžné reakce reagují jen na vnějšek pravých i nepravých jsoucen. Subjekty nemají přímého přístupu k nepředmětné stránce jsoucen a tudíž ani ke jsoucům v jejich celku, v jejich celkovosti, k celkové skutečnosti. Alespoň pravá jsoucna jsou konkrétní, tj. srostlice vnitřního a vnějšího, a reakce reaguje jenom na to vnější. Nemá totiž žádnou možnost reagovat na to vnitřní, to je možné až na vysoké úrovni lidské subjektivity, a ještě jen v subjektivitě, která je reflektována a tudíž korigována nějakým dosti náročným způsobem (setkání s ryzí nepředmětností v momentu ek-stase atd.).

Tedy mne ještě napadlo se zmínit, ale jen zcela okrajově, o Husserlově koncepci, která sice není v šířce známá, ale běhá to jako fráze, jako okřídlený výrok, že totiž svět je horizont horizontů. Tedy ani Husserlův horizont horizontů není žádným řešením, protože problém zůstává na úrovni subjektivní a vlastně v Husserlově smyslu původním subjektivní reaktivity. To znamená: horizont jde se mnou, není to nic objektivního,

když postupuji, horizont ustupuje, je tedy závislý na tom místě, z kterého se dívám. Horizont, to není představitelný, tam jde o to, že jde o horizont ne už jednotlivců, nýbrž jejich horizontů. Existuje jakýsi horizont toho, co je jakousi limitou jednotlivých horizontů. Nebudu to rozvíjet, ale chtěl jsem to jen zmínit. Důležité na tom je, že sám pojem horizontu je nutně vztažen k subjektu a že nemá povahu světa v tom smyslu, jak jsme o něm chtěli uvažovat. Je to jenom jakási iluze, horizont je iluze.

Za osmé. Zkušenost a zejména reflektovaná zkušenost, tom jen tak zbytečně zdůrazňuji, protože každá lidská zkušenost je reflektovaná, ale důležité tu je právě to, že je reflektovaná, tedy zkušenost nás přesvědčuje, že svět se otvírá pouze subjektu, který je schopen vykročit ze svého osvětí. Vztah mezi světem a osvětím je ten, že osvětí je vždycky uzavřeno a svět se otvírá teprve tam, kde se prolamuje hranice, mez toho uzavření, toho subjektivního uzavření osvětí. Čili strkat do osvětí, rozšiřovat osvětí a strkat tam další a další věci není cestou k otevřenosti vůči světu, naopak. Tím, že se nové a nové věci shrabují a umísťují se do osvětí, se svět vytěsňuje, zapomíná, myšlenka na svět se ztrácí. Je proto zapotřebí vykročit ze svého osvětí, vykročit ze subjektivního, z „vlastního“ světa, a toto vykročení se děje, jak jsme si říkali, v řadě etap, stupňů, že k tomu nedochází jednou provždy a definitivně. Dokonce je tomu tak, že se člověk snadno propadá zpátky do svého osvětí. Je to velmi komplikovaná, náročná záležitost, aby se člověk udržel na světě, jako obyvatel světa, a nepropadal se stále znovu do svého osvětí, to znamená do subjektivity. Neexistuje jen individuální subjektivita, ale také kolektivní, sociální subjektivita, subjektivita lidského rodu – to si uvědomíme, teprve když začneme uvažovat o setkání s jinými, mimozemskými civilizacemi, atd. Toto vykročení z osvětí do otevřenosti světa, jak říká Heidegger třeba, se děje v řadě etap či stupňů, z nichž první je vstup do světa řeči, jak jsme o tom mluvili. Je tomu tak: vstup do otevřenosti světa je podmíněn tím, že vstoupíme do předsíně světa, jímž je řeč. (Heda přišla ze sklepa, potkala Berana – už jsou tady) Takže ta první etapa je taková: do předsíně světa vcházíme tak, že se stáváme obyvateli světa řeči. Když nepochopíme bytostnou povahu řeči jako světa, resp. první vrstvy, předsíně světa, první roviny světa, je nám uzavřeno pochopení povahy světa jako celku. A tady přicházím k jakési polemické myšlence, která bude zejména asi Tomáše zajímat. Nikoliv analogia entis, nýbrž analogie non entis nás může vést dál.

Platí totiž analogie mezi vztahem jednotlivého lidského promluvení k řeči vůbec a mezi vztahem jednotlivého jsoucna ke světu. Promluva, jednotlivé promluvení – tohle rozlišení provedl, alespoň já jsem je našel u Heideggera, možná že to před ním provedl již někdo jiný, ale mně se zdá velice přesvědčivé, jak to dělá Heidegger – to je to, co něco říká. Nám nejde o to, že někdo promluvil, tj. že něco bylo slyšet, co je možno dešifrovat jako mluvení, nýbrž někdo něco řekl, tj. chápeme, rozumíme, co řekl. Promluva je to, čemu lze rozumět, co se tím říká. A tak jednotlivá lidská promluva, promluvení se nevztahuje k řeči tím, že ji tematizuje, že o řeči mluví, nýbrž že je v ní

zakotvena. Lidské promluvení, tj. to, že někomu můžeme něco říci, je možné jenom v řeči. Ne v jazyku – samozřejmě také v jazyku, ale nám teď nejde o jazyk, nám nejde o mluvu, nám jde o řeč, o logos. Tedy kdyby nebylo té předsíně, do níž vstoupíme, tak se nemůžeme domlouvat (jen signály, ale nikoliv v řeči, nikoliv promluvením, promluvou). Promluva se nevztahuje tedy k řeči tím, že by ji učinila svým tématem, nýbrž že z jejího základu vyrůstá, že na ní jako na základu stojí. A podobně jsoucno, myslím teď pravé jsoucno, se nevztahuje ke světu tím, že na ten svět reaguje – proto jsme stále popírali, že by mohl být svět založen v reakcích – nýbrž že z něho vystupuje, vzchází, že se stává tím, čím jest – či lépe: čím bytuje, čím se děje – tím, že je v něm, ve světě, založeno, a že se mu v něm – ve světě – dostává místa, platnosti a funkce.

Tedy takhle je třeba rozumět tomu, že se jsoucno vztahuje ke světu. Ne tak, že k němu míří, jakkoliv aktivně a jakkoliv pasivně, neboť pasivita je jenom druh aktivity, nýbrž že je v něm niterně, v hloubce založeno, zakotveno.

Nu a to zároveň znamená – zase v druhém kroku analogie, ve třetím případě analogickém – že sám svět ve své integritě, ve své celostnosti je rovněž takovýmto způsobem založen resp. je zakotven v ryzí nepředmětnosti. Tak jako každé jsoucno je zakotveno ve světě, tak je svět jako celek zakotven v ryzí nepředmětnosti.

TV: Tenhle postup jsem zatím neregistroval... Každé jsoucno je zakotveno ve světě tak, ...

Ano je zakotveno per analogiam tak, jako promluva je zakotvena v řeči. To jest, nebýt řeči, nemůže existovat žádná promluva. Tedy také nebýt světa, nemůže existovat žádné jsoucno. Jako jsme si řekli, že každá živá bytost může žít jenom v biosféře, tak každé jsoucno může „být“, může „jestvovat“, „dít se“ jenom ve světě, a ne tak, že by se ke světu vztahovalo jako k předmětu své intence, jakékoliv, nebo k předmětu své akce, nýbrž že z toho světa povstává. A per analogiam svět sám je zrovna tak zakotven mimo sebe, jako je každé jsoucno zakotveno ve světě. A to co pro jednotlivé jsoucno, znamená svět, to pro svět jako celek znamená nepředmětná skutečnost. Tam je jakási taková úměra.

TV: A to je postulát? nebo ...

To je postulát. Když to chci dokončit, tak se tím nemohu moc podrobně zabývat, stejně je otázka, kam až budu moci dojít. No a tahleta zakotvenost či založenost světa v ryzí nepředmětnosti se stává naléhavým filosofickým tématem. Což v sobě má obrovský rozpor, protože to, že se stává tématem, je právě pro tu strukturu, kterou jsme si objasnili, čímsi nelegitimním. To je ten největší problém, největší problém tohoto problému je jeho legitimnost. Protože to je cosi tak „zvrhlého“, jako kdyby jsoucno se začalo vztahovat ke světu jenom aktivně. Tímto jsoucnem je právě člověk. Člověk je to pravé jsoucno, které na jedné straně vyvstává ze světa, ale zároveň ten svět tematizuje. A je to také to „zvrhlé“ jsoucno, které dokonce tematizuje tu skutečnost, které

umožňuje a zakládá, aby vůbec svět byl, a ke které se svět sám nemůže jinak vztáhnout, leč že je v ní zakotven. A teď kus toho světa, jeden subjekt, tvor, který ve světě a na světě žije, tematizuje nejenom svět jako celek, což už samo o sobě je jakousi naprostou „zvrhlostí“ v rámci jsoucn, ale dokonce – a to je vrchol – tematizuje nepředmětnou skutečnost, ryzí nepředmětnost, k níž nic ve světě, ani sám svět se nemůže vztáhnout jinak, než že v něm koření. A dokonce je tomu tak, že není-li tematizována nepředmětná skutečnost, ryzí nepředmětnost, nemůže být filosoficky tematizován ani svět. Tj. já tvrdím, že veškeré filosofické koncepce, které chtějí něco říci o světě a netematizují to tzv. čtvrté, nejsou schopny o světě jakožto o světě nic říci.

No ale když tedy tematizaci, pak tu je nutně otázka, jak je svět založen v ryzí nepředmětnosti? A teď už jenom několik poznámek. Především: svět není předmětným ekvivalentem či pendant ryzí nepředmětnosti. Není to tak, že svět by byl předmětnou stránkou ryzí nepředmětnosti. To jsme si už říkali. A to proč? Nu, protože ve světě mají své místo všechny nejen nepravá, ale také pravá jsoucna, to znamená za 1) tato jsoucna jsou nepopíratelně a neredukovatelně pluralitní, a tudíž kdyby svět představoval vnější stránku ryzí nepředmětnosti, tak by byl jedním velikým integrovaným jsoucnem, za prvé, a za druhé by ta vnější stránka byla integrována tou ryzí nepředmětností. Ale tak tomu není; evidentně ta předmětná stránka je pluralizována. Čili nemůže jít o subjekt ani v tomto smyslu, jak to chápe třeba Spinoza – i když ten nemluvil o subjektu atd., to je jiná věc, ale ten to chtěl takto dát dohromady, pro něho „vnitřní“ a „vnější“ stránka jakoby představuje jen dva aspekty jedné nekonečné substance, která je zároveň bohem a zároveň přírodou, a vedle ní je ještě nekonečné množství dalších aspektů, ale bylo to integrováno – tedy zde tomu tak není, je evidentní, že ta – jako kdybychom to chtěli pochopit jako dvě stránka, které náležejí k sobě, tak ta vnější stránka je pluralizována, a to nepřeklenutelně, nesjednotitelně, neintegrovatelně, nemůžeme tu pluralitu přehlédnout a nedbat jí, kdežto ta vnitřní stránka by nutně musela být garantem jednoty, ta garantuje sjednocenost každé události, každého subjektu. Takže svět není vnější stránkou ryzí nepředmětnosti, z toho důvodu, a pak ještě z druhého důvodu, totiž že v něm mají své místo i pravá jsoucna, a to jsou konkréty, tj. srostlicemi vnitřního a vnějšího, a tudíž by do té vnější stránky patřilo i vnitřní, nutně. A to ještě navíc vnitřní, které je pluralizováno. To už je vrchol. Kdyby to bylo vnitřní vůbec, ale je to vnitřní jednotlivých subjektů, jednotlivých událostí. Poněvadž každý subjekt má své vlastní vnitřní. Tím se sice vztahuje k vnitřnímu vůbec, tj. k ryzí nepředmětnosti, nicméně ta pluralita vnitřních stránek konkrétních jsoucn je nepřehlédnutelná, ba nepřeklenutelná. A svět tedy není pouhým vnějškem, protože do světa náleží také jednotlivé vnitřní stránky událostí a subjektů. To je mimochodem další důvod, proč svět nemůže být úhrnem, protože vnitřní stránky nelze shrnout.

Svět není ve své vnějšnosti, předmětnosti integrován. To jsme teď řekli. Není tedy žádnou super-super-událostí, ani žádným super-supersubjektem. To znamená, že je

celkovost je jiné povahy než celkovost události či subjektu. Tady neexistuje analogie. Celkovost světa je zcela jiné povahy než celkovost subjektu. Protože stojí v napětí k nepopíratelné pluralitě světa (ta celkovost světa), musíme ji hledat mimo svět, a tedy v nepředmětnosti, ryzí nepředmětnosti, a to v nepředmětnosti, která není jeho vlastní nepředmětností. To není žádná nepředmětnost, která by byla vlastní tomu světu. Řekli jsme, že svět není vnější stránkou ryzí nepředmětnosti (a vůbec žádné nepředmětnosti). To znamená, že ta nepředmětnost, která je garantem celkovosti světa, není nepředmětností toho světa, tj. nějakou jeho vlastní nepředmětností.

TV: Ale ryzí nepředmětnost přece nemá nic vnějšího, ne?

No jistěže ne. Vždyť to jenom znovu a znovu vylučuji z různých stran. V jistém smyslu bychom mohli říci – a teď to jsou dost tápavé formulace – že svět je integritou in spe, v naději, tj. že to není aktuální, daná integrita. Jeho celostnost je zakotvena v budoucnosti. Tato celostnost světa, to je to, co býti má, co teprve má přijít. A ta celostnost je postupně realizována nejprve v nedějích, tj. předtím, než dochází k vzniku reflexe a dějin, a pak v dějinách, v jednotlivých konkrétních integritách skrze pravá jsoucna a přes ně dál. Svět je tedy to, co se děje. Tím jsme řekli něco, co jsme mohli vlastně říci už na začátku, jenže teď jsme to řekli kvalifikovaně. Svět není ... (konec první strany) Ten svět se děje jinak než události, tj. není to jedna velká událost, která se začala dít a od té doby pokračuje ve svém dění, nýbrž dění světa je jiného druhu než dění události.

Svět není jenom limitním ...

Beran (vstupuje do místnosti): Pane doktore, dobrý večer...

(výklad přerušen, postupně všichni účastníci i všichni přítomní členové rodiny odvezení do Bartolomějské; před půlnocí všichni propuštěni)

Pozn.: Domluvená témata (před prázdninami):

1. Struktura světa (bytí světa?) a ryzí nepředmětnost
2. Ryzí nepředmětnost a pojem Boha
3. Dějiny a „supersubjekty“